

Stichting
Landelijk
Ondersteuning en
Informatiecentrum
Seniorenbeleids-
advisering

NIEUWSBRIEF

In dit nummer

Ons beleidsplan 2014

Het begrip zelfregie of
eigen verantwoordelijkheid

Kwaliteit in de WMO

Beweegtuinen voor ouderen

Themadag 28 maart

Burgerkracht in de wijk

Ouderen over
ondersteuning en zorg

Terugtrekkende overheid

Ons beleidsplan 2014

Trends en ontwikkelingen

We hebben in Nederland te maken met ingrijpende bezuinigingen ten gevolge van de financiële crisis en met de effecten van de vergrijzing zoals de toename van het aantal ouderen die zorg en ondersteuning behoeven.

Daarnaast wordt de Wmo verder uitgebreid door de overheveling van de AWBZ en de nieuwe wet in 2014. Dit wordt tevens in samenhang gezien met de transitie van jeugdbeleid en participatie. De gemeente zal daarom op een nieuwe manier moeten gaan werken. Daarbij zullen wijkteams een belangrijke rol gaan spelen.

In 2007 is de Wmo in werking getreden en werden er in vele gemeenten WMO-adviesraden, naast de reeds bestaande seniorenraden en cliëntenraden, ingesteld op de gebieden van de Wwb (Wet werk en bijstand), Wsw (Wet sociale werkvoorziening) en Wij (Wet investeren in jongeren). Mede in het kader van de bezuinigingen gaan gemeenten er ook

vaak toe over de andere raden dan de Wmo-raad op te heffen.

Aandachtsgebieden van het seniorenbeleid

De aandachtsgebieden van het seniorenbeleid betreffen de sectoren wonen, vervoer, zorg en welzijn. Mede in het kader van de bezuinigingen komt een zwaarder accent te liggen op zelfredzaamheid en op wijkgericht werken. Dit betekent een uitdaging, maar tevens mogelijkheden zowel voor professionals als voor burgers.

De ondersteunende rol van het LOIS

De Stichting LOIS is in 1999 opgericht. Sindsdien ondersteunt en adviseert het LOIS alle personen of organen die de gemeenten adviseren op het gebied van seniorenbeleid.

Het LOIS streeft naar samen-

werking met andere instanties en voert daartoe verkennende gesprekken.

Het LOIS geeft lokale seniorenraden het advies zo veel mogelijk samen te werken met ouderenbonden, WMO-raden, cliëntenraden, verzorgingshuizen, woningcorporaties en stichtingen welzijn.

Het LOIS ondersteunt gemeentelijke adviesorganen ter bevoor-

dering van de kwaliteit van hun adviezen op al deze beleidsterreinen door het uitgeven van een Nieuwsbrief (zes maal per jaar), het organiseren van themadagen en het onderhouden van een actuele website.

Daarnaast kan het LOIS op verzoek incidenteel ondersteuning verlenen door adviesgesprekken (persoonlijk, maar ook per telefoon of per e-mail).

Speerpunten in 2014

In 2014 zullen we onze bestaande activiteiten voortzetten en indien mogelijk verbeteren en uitbreiden. Daarbij denken we onder meer aan:

Website	Actueel houden van de website
Nieuwsbrief	Verspreiden van actuele informatie via onze nieuwsbrief.
Bestuur	Het LOIS heeft grotendeels een nieuw bestuur. We zullen in onderling overleg komen tot een evenwichtige taakverdeling.
Werving donateurs	Door gemeentelijke samenvoegingen, het samengaan van adviesraden of opheffing van adviesraden dreigt het aantal donateurs langzaam maar zeker af te nemen. Wij zullen gericht een actie opzetten om het aantal donateurs te vergroten. Wij zullen onder meer explicieter naar buiten treden, ook buiten de kring van onze donateurs om.
Themabijeenkomsten	Wij geven thema(mid)dagen, adviesgesprekken of bijscholing op verzoek.
Landelijke bijeenkomst	Op 28 maart houden we een grote landelijke themabijeenkomst over ouderen in de toekomst.
Bezinning	Wij zullen onze werkzaamheden in de tweede helft van 2014 evalueren om te beslissen, hoe wij onze activiteiten ook na 2014 zullen voortzetten.

Het begrip zelfregie of eigen verantwoordelijkheid

Onze kijk op de samenleving en op de rol van de overheid en burgers is aan het veranderen. We spreken over de participatiesamenleving: de rol van de overheid wordt kleiner; de rol van de burgers wordt groter. Burgers worden steeds mondiger en eisen steeds meer invloed op beleid en uitvoering. In dit kader hoor je regelmatig de termen zelfregie, eigen kracht, zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid. Maar wat houden deze begrippen in en wat betekenen die in de praktijk?

Zelfregie: zelf bepalen

Zelfregie is “het richting geven aan het leven, ook wanneer men een beroep moet doen op anderen voor steun bij zelfredzaamheid of participatie” (Movisie). De mens moet in staat worden gesteld zijn eigen leven te leiden, eigen keuzes te maken en mee te doen in

de samenleving. Dat iemand afhankelijk is van ondersteuning daarbij mag niet betekenen dat een ander invult wat iemand wil. Eigen regie strekt zich uit over alle levenssterreinen, maatschappelijke rollen en relaties die iemand aangaat. Het gaat dus om zelf beslissen over het leven en eventuele ondersteuning daarbij. Het gaat om zelf bepalen, niet om zelf doen.

Dit omvat:

De cliënt beslist en heeft de leiding; de professional volgt (eigenaarschap);

De kracht van de cliënt is minstens zo belangrijk als zijn problemen; de professional toont vertrouwen en vraagt naar kracht (eigen kracht)

De motivatie van de cliënt, een goed leven in eigen ogen, is de enige maatstaf voor wat een

goede keuze is; de professional helpt de cliënt zijn motivatie te vinden;

Contacten met anderen zijn cruciaal voor mensen; de professional ondersteunt bij het in kaart brengen en versterken van contacten (contacten)

Zelfregie betekent in een hulpverleningsrelatie, dat de cliënt niet achterover zit, maar een actieve rol heeft in het bedenken en uitvoeren van het plan. De professional ondersteunt en coacht de cliënt bij het helder maken van wat deze belangrijk vindt en wat er voor nodig is om dat te realiseren.

Eigen kracht: zelf kunnen

Eigen kracht verwijst naar talenten en mogelijkheden van mensen om zelf oplossingen te vinden voor problemen. Ook mensen met beperkingen hebben talenten en mogelijkheden. Daar is onvoldoende aandacht voor. Door hier aandacht aan te geven kunnen mensen hun eigen kracht benutten en vergroten. Het gaat hier om: persoonlijke eigenschappen (ik ben), talenten en vaardigheden (ik kan), zingeving (ik wil), krachten en mogelijkheden in de omgeving (ik heb) en kennis en ervaring (ik weet)

Zelfredzaamheid: zelf mee kunnen doen

In de Wmo wordt zelfredzaamheid gedefinieerd als “het lichamelijke, verstandelijke, geestelijke en financiële vermogen om zelf voorzieningen te treffen die deelname aan het normale maatschappelijke verkeer mogelijk maken”. In feite wordt hiermee niet alleen gedoeld op mensen die zonder compenserende voorzieningen mee kunnen doen in de samenleving, maar ook op mensen die juist met compenserende voorzieningen mee kunnen doen. Zelfredzaamheid is het doel van compenserende voorzieningen. Daarnaast worden de begrippen samenredzaamheid of collectieve zelfredzaamheid gebruikt. Dat houdt in dat iemand die als individu verminderd zelfredzaam is, met hulp van zijn eigen netwerk, lotgenoten of andere vormen van informele zorg mee kan doen in de samenleving zonder steun van de overheid.

Met behulp van de begrippen zelfredzaam en zelfregie kan men vier categorieën onderscheiden:

Onafhankelijk: mensen die zelfredzaam zijn en zelf de regie hebben;

Organisatoren: mensen, die

hulpafhankelijk zijn maar wel zelf de regie in handen hebben;

Betuttelden: mensen die hulpafhankelijk zijn en tevens niet in de mogelijkheid zijn zelf de regie te voeren;

Stuurlozen: mensen die het niet lukt om voldoende hulp te organiseren, terwijl ze die wel nodig hebben.

Eigen verantwoordelijkheid: zelf moeten of ook zelf mogen

Dit begrip heeft een aantal betekenissen:

De mogelijkheid om verantwoordelijkheid uit te oefenen, handlingsruimte ('dat lag binnen zijn verantwoordelijkheid')

Aansprakelijkheid: verantwoordelijk zijn voor de gevolgen van een zelfgemaakte keuze (bv. ministeriële verantwoordelijkheid)

Eigen verantwoordelijkheid als 'taak'. ('dat is jouw verantwoordelijkheid')

Eigen verantwoordelijkheid als deugd. ('hij gedraagt zich (on)verantwoordelijk')

In het kader van de Wmo is de gemeente ervoor verantwoordelijk te zorgen dat mensen met een beperking mee kunnen doen aan de samenleving, als zij daar uit zichzelf niet toe in staat zijn.

De burger is ervoor verantwoordelijk actief te bedenken welke oplossingen en mogelijkheden er zijn en wat hij daarvoor zelf kan doen of welke mogelijkheden zijn omgeving biedt.

In de praktijk worden de begrippen zelfregie en zelf doen nog al eens door elkaar gebruikt. Nu kunnen mensen die zelf hun ondersteuning regelen of betalen, ook meer zelf regelen. Soms moeten mensen echter zelf doen omdat er geen hulp beschikbaar is. Men kan dan horen tot de categorie stuurlozen. Daar tegenover kunnen mensen die afhankelijk zijn van hulp, soms zelf volledig de regie voeren (de organisatoren). Zelfregie vraagt keuzemogelijkheden en ondersteuning bij het bedenken van wat belangrijk is en hoe dat gerealiseerd kan worden. In het kader van bezuinigingen kan de ruimte voor zelfregie ernstig worden belemmerd. Er wordt te veel overgelaten aan de zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid van mensen. Er wordt een te sterk beroep gedaan op de eigen kracht van mensen.

Het is positief aandacht te schenken en ruimte te geven aan de eigen talenten en mogelijkheden van mensen met beperkingen,

maar eigen kracht wordt ook gebruikt als impliciete rechtvaardiging om af te zien van (noodzakelijke) ondersteuning. Een te eenzijdige aandacht voor de eigen kracht van mensen kan leiden tot te weinig aandacht voor de problemen van mensen. Als iemand alles wat hij zelf kan doen, ook zelf moet doen, is dat een enorme inperking van de keuzevrijheid. Dat kan veel uitmaken voor de kwaliteit van leven en de mogelijkheden om te participeren. Men kan zo afhankelijk worden van het eigen netwerk dat de beleving van zelfredzaamheid juist verminderd wordt.

Eigen verantwoordelijkheid is positief als burgers niet alleen de taak krijgen om hun eigen problemen op te lossen, maar ook de vrijheid en ruimte te bepalen hoe zij dat gaan doen. In plaats van zelf doen wordt ook vaak samen doen gebruikt om te benadrukken dat sterke burgers de zwakke burgers moeten ondersteunen.

Ideaalbeeld is een participatiesamenleving, waarin iedereen doet wat hij kan in de zorg voor zichzelf en medeburgers. Er zijn in Nederland enkele duidelijke voorbeelden. De bereidheid in de omgeving hulp te verlenen is doorgaans groot. Toch moeten we ook oog hebben voor de meer negatieve kanten. Er is veel meer sprake van mantelzorg dan van buurtzorg. Niet ieder die hulp nodig heeft, ontvangt graag hulp uit de buurt. Men is meer gericht op lotgenoten. Buurthulp bereikt vaak de meest kwetsbaren niet.

Er moet gericht beleid worden ontwikkeld om de mogelijkheden die in een wijk aanwezig zijn, feitelijk te activeren. Professionals moeten hier bewust op gericht zijn.

Bron:
Zelfregie, eigen kracht, zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheid; de begrippen ontward, kennisdossier 5 van het pro Aandacht voor Iedereen, juli 2013.

De nieuwsbrief is er voor U en van U.

Als u iets heeft meegemaakt, of een advies heeft uitgebracht, dat ook voor andere donateurs van belang kan zijn, dan is het wellicht mogelijk om dat op te nemen in de Nieuwsbrief. Heeft U dergelijk copy, dan ontvangen wij die graag van U op ons mailadres.

Stichting.lois@worldonline.nl

KWALITEIT IN DE WMO

De gemeente is in het kader van de WMO als opdrachtgever verantwoordelijk voor de kwaliteit van zorg en ondersteuning. De gemeente dient in het Wmo-beleidsplan aan te geven op welke manier zij aan kwaliteit werkt. Dit vraagt kwaliteitscriteria. Vaak wordt in de relatie tot zorgaanbieders kwaliteit gemeten aan de output: het aantal afgenomen activiteiten, het aantal cursisten of het aantal gevoerde gesprekken. In het kader van de transitie moet daarbij echter worden uitgegaan van vragen als: wat vindt de cliënt belangrijk en welk effect wordt beoogd? Is er sprake van zelfregie voor de burger, het meer benutten van de eigen kracht van burgers en hun netwerk en het stimuleren mee te doen in de sa-

menleving. Zorgaanbieders zullen dan ook meer terughoudend zijn in het aanbieden van activiteiten. Het is daarom beter kwaliteit te meten aan het resultaat van de inzet in termen van minder overlast, minder overgewicht, meer participatie e.d. Is de cliënt bijvoorbeeld zelfredzamer geworden? Kan men het huishouden beter aan? Zijn er meer buurtactiviteiten en neemt de cliënt daaraan deel?

Het is ook van belang uit te gaan van het cliëntenperspectief. Movisie formuleert daarbij 10 criteria: :

Aandacht voor de omstandigheden van de cliënt en inspelen op veranderende omstandigheden van de cliënt. De kwaliteit van leven staat hierbij centraal.

Sociaal netwerk en participatie. In hoeverre is er steun van uit de maatschappij in het kader van ontmoeting, wijkactiviteiten, vrijwilligerswerk en in hoeverre draagt de cliënt zelf daartoe bij? Veiligheid. Het gaat erom te voorkomen dat de cliënt in onveilige of beschamende situatie terecht

komt en privacy moet worden gegarandeerd.

Regie van de cliënt. De cliënt wordt gezien als een gelijkwaardige partner, wordt betrokken bij beslissingen en bepaalt de te ontvangen ondersteuning en begeleiding. Zelfregie betekent het zelf keuzes maken en invulling geven aan het leven.

Bejegening. Er is aandacht en respect voor de mening en normen van de cliënt. Men is meer gericht op iemands mogelijkheden, kracht en motivatie

Informatie. Er wordt op begrijpelijke wijze en open met de cliënt gesproken over de mate van ondersteuning, het ondersteuningsplan en de procedure. De cliënt wordt geïnformeerd waar men terecht kan met eventuele klachten.

Integraal werken. Er wordt uitgegaan van de totale situatie van de cliënt ook al is de problematiek complex en moeten meer hulpverleners worden betrokken. De inbreng van professionals, vrijwilligers, burens en familie wordt op elkaar afgestemd.

Vaardigheden van de professional, niet alleen in technische zin, maar vooral ook in de bejegening van de cliënt en het vermogen zaken echt aan de cliënt over te laten.

Locatie. Als de cliënt gevraagd wordt naar de zorgverlener toe te gaan, dan is de plaats bereikbaar en prettig ingericht

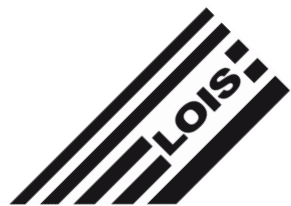
Medezeggenschap. Cliënten worden zowel individueel als collectief betrokken bij het beleid van de organisatie en hebben recht op medezeggenschap, d.w.z. invloed op het beleid en de uitvoering van de professionals.

Bron: C. Hanzon, A. Lucassen en K. Sok, Zo werkt u aan kwaliteit in de Wmo; het perspectief van de klant als uitgangspunt voor kwaliteitscriteria, Utrecht, Movisie, 2013.

beweegtuinen voor ouderen

In Didam en 's-Heerenberg komen twee beweegtuinen, die ouderen moeten prikkelen om te bewegen en elkaar daar tevens te ontmoeten. De beweegtuin past in het project 'gezonde leefstijl ouderen' van de gemeente. Doel is ouderen zo lang mogelijk fit te houden en tegelijkertijd het risico op vereenzamen te bestrijden.

Bron: De Gelderlander, 24 september 2013.

uitnodiging

In de komende jaren worden veel taken gedecentraliseerd naar de gemeente. Met name de overheveling van zorgelementen en van AWBZ treffen in belangrijke mate ook ouderen. Dit noodzaakt ons te bezinnen op ouderenbeleid en op de functie van de wijk. Eigen verantwoordelijkheid en vrijwilligerswerk komen meer centraal te staan. Het LOIS wil daarover met u in discussie gaan.

themadag ouderen in de toekomst

De themadag wordt gehouden op 28 maart a.s. in Nieuw Salem, 3971 GA De Lei 86 te Driebergen.

De dag staat open voor iedereen, die geïnteresseerd is in het onderwerp.

U kunt zich opgeven bij het secretariaat van het LOIS: stichting.lois@worldonline.nl of Seringenlaan 22, 3442 HK Woerden, 0348 415995. Gelieve bij de aanmelding aan te geven voor welke twee workshops U zich wilt opgeven. Wij houden rekening met uw voorkeur. Tevens verzoeken wij u aan te geven, of u lid bent van een van onze donateurs en zo ja, van welke.

Bij inschrijving betalen donateurs van het LOIS een bijdrage van € 25 en niet donateurs een bijdrage van € 40. Consumpties en lunch zijn daarbij inbegrepen. U kunt het bedrag overmaken op giro 9280740 t.n.v. Stichting LOIS. Mocht u ter plekke betalen, dan wordt € 5,- extra in rekening gebracht. Mocht u beslissen donateur te worden, dan betaalt u voor donateurschap en themadag alleen het bedrag als donateur (€ 90,- per jaar)

Stichting
Landelijk
Ondersteunings-
en
Informatiecentrum
Senioren-
beleidsadviesing

Nieuw Salem is te bereiken met buslijnen 50 en 56 van het station Driebergen Zeist (halte Traaij) en ligt vlak bij de snelweg A 12. Parkeerplaatsen zijn op korte afstand te bereiken.

voor programma zie volgende pagina

programma themadag

10.30	Ontvangst met koffie of thee	12.30	Lunch
10.50	Opening door de voorzitter de heer Leen Springeling	13.15	Eerste ronde workshops
11.00	Ouderenbeleid in de toekomst. Prof.Dr. Jacobijn Gussekloo, department of Public Health and Primary Care, University Medical Center Leiden.	14.15	Theepauze en wisseling workshops
11.30	Partners in gemeentelijk beleid; de gemeente als stimulator.	14.30	Tweede ronde workshops
12.00	De wijk centraal. Drs Anjo Geluk, sociologe en publicist, Denktank 60+ Noord	15.30	Korte nabeschuiving uit de workshops
		15.45	Afsluiting
		16.00	Gelegenheid na te praten onder het genot van een drankje

Dagvoorzitter: Gerard van der Meer, bestuurslid LOIS

workshops

Er worden twee rondes workshops gehouden. In elke ronde worden dezelfde vier workshops gehouden. U kunt kiezen uit de volgende workshops:

1. Ouderenbeleid in de toekomst, gesprek met Wim van Kreij onder leiding van Irma Gehner – Ellenberger;
2. Partners in Gemeentelijk Beleid onder leiding van Theo Fambach
3. De wijk centraal, gesprek met Anjo Geluk onder leiding van Baukje van Hes
4. Eigen verantwoordelijkheid van ouderen in de samenleving, gesprek met Gerrit de Klein onder leiding van Kees Tilanus

In vele gemeenten zien wij een ontwikkeling naar wijkgericht werken. In vele gemeentelijke beleidnota's wordt wijkgericht werken geïntroduceerd in relatie tot de transitie van de AWBZ, jeugdbeleid en participatiebeleid. Veelal wordt daarmee bedoeld dat de professionals zich meer moeten richten op de wijk en in wijkteams moeten gaan samenwerken. Tegelijk moeten zij een beroep doen op de eigen kracht van de bewoners. Een moreel appel op de kracht

van burgers voldoet echter niet. Al in de jaren zestig van vorige eeuw werd dit appèl gedaan. Er werd kritiek geleverd op de verzorgingsstaat omdat deze verzorgingsstaat de mens afhankelijk maakte. De verzorgingsstaat werkte als een supermarkt. Ze creëerde haar eigen behoeften. Verzorging werd steeds meer gespecialiseerd en gedifferentieerd, en wel in die mate dat dezelfde cliënt geholpen werd door een serie specialisten. Er was sprake van toenemende bureaucratisering. Dit systeem begint nu echter

burgerkracht in de wijk

vast te lopen. We zien in de huidige tijd ontwikkelingen die daarstelling tegen nemen. Een voorbeeld is "buurtzorg", kleine teams van samenwerkende thuiszorgmedewerkers met een minimum aan overhead.

N. de Boer en J. van der Lans wijzen erop dat burgerkracht en wijkteams twee kanten moeten zijn van dezelfde medaille. Zonder een vitale lijn met wat burgers kunnen en vooral wat zij willen dreigen wijkteams vast te lopen in bureaucratie. De nieuwe Wet

maatschappelijke ontwikkeling (Wmo) gaat niet meer uit van het compensatiebeginsel maar van het maatwerkprincipe. Centraal in deze ontwikkeling staat “welzijn nieuwe stijl”. Kernbegrippen hierin zijn: eigen kracht, eropaf, minder individueel en meer collectief, evenwichtige verhoudingen tussen formele en informele zorg, integraal, minder bureaucraties en meer vrijheid voor de professional. Aanspraak van burgers op compensatie maakt plaats voor een samenspraak over wat in een wijk van belang is. Burgers worden dan mede betrokken in de ontwikkeling van de wijkteams als medebepalers. We zien hiervan reeds voorbeelden o.a. in Leeuwarden, Nijmegen, Eindhoven en Venlo, maar ook elders.

Bestaande organisaties zijn veelal hiërarchisch en dus verticaal opgebouwd, vaak met een ruime overhead. Daarentegen moeten wijkteams juist horizontaal zijn opgebouwd, d.w.z. een hoge mate van onderlinge samenwerking met een beperkte overhead. Het onderling verkeer staat centraal. Het gaat om informatie en communicatie tussen alle betrokkenen en verspreiding van kennis. Besluitvorming vindt plaats

op basis van onderlinge afspraken. Juist in deze horizontale opbouw hebben burgers hun eigen plek. Burgers nemen ook vaak zelf het initiatief. Professionals en gemotiveerde burgers, vaak burens, zetten zich in om mensen met problemen bij te staan. Deze wijze van werken wijkt zozeer af van de structuren in het kader van de verzorgingsstaat, dat het gevaar van nieuwe bureaucraties niet denkbeeldig is. Voorwaarde is dat professionals openstaan voor elkaar en voor de burgers en loskomen van de gebruikelijke patronen. Men moet met flexibiliteit openstaan voor de mogelijkheden en de behoeften in een wijk.

Wijkteams worden vaak gedefinieerd als samenwerking van professionals in een wijk in de zorg voor kwetsbare burgers. De professionals werken vanuit hun eigen discipline en aanpak, gericht op een deelaspect, en verwijzen vaak naar elkaar. Feitelijk betekent dat een andere vorm van verzorgingsstaat. Echte samenwerking tussen professionals en wijkbewoners en samenwerking tussen wijkbewoners onderling ontbreken dan. De burger moet niet worden gezien als cliënt maar als mede-auteur. De burger

is niet opgebouwd uit deelaspecten maar vormt een integraal geheel. De nieuwe welzijnswerker moet generalistisch werken en uitgaan van de eigen kracht van de burger of het gezin. Het gaat om creativiteit, coaching, verbinding en innovativiteit. De kern van professionaliteit is dan dat ze aansluit bij het dagelijkse leven en dat ze de burger in het middelpunt plaatst. De professional is generalist zonder vooraf aangeleerde aanpak. Dit vereist gespreksvaardigheid, analytisch vermogen, probleemoplossend vermogen, zelfstandigheid en het vermogen netwerken te verbinden. Feitelijk betekent dit een nieuw soort welzijnswerker, waar ook de opleidingen vaak niet voor zijn ingericht.

Uitgangspunten van deze ontwikkeling voor de professionals zijn: Start bij het alledaagse leven van mensen, niet met de formats van instituten;

Zorg dat mensen eigenaar blijven van oplossingen in plaats van ontvangers van pakketjes hulp en advies, dat ze zelf de regie houden over wat er moet gebeuren; Ga uit van de eigen kracht van mensen en de kracht van het sociale netwerk; Leg voor het oplossen van proble-

men waar mogelijk verbindingen met de buurt, met sociale netwerken of andere niet professionele hulpbronnen;

Organiseer persoonlijk vertrouwen en overzichtelijkheid in plaats van veelheid van bureaucratie.

Breng de mensen niet naar systemen, maar breng deskundigheden naar mensen;

Organiseer ondersteuning en vertrouwen dicht bij mensen, werk dus gebiedsgericht;

Zet professionals aan het werk die daartoe in staat zijn. Het gaat om generalisten.

Organiseer organisatorische werkvormen die dit mogelijk maken. Vorm geen vaststaande constructies, maar bouw flexibiliteit in.

Kortom, niet alleen de professional moet een ander type werker zijn. Ook de structuur moet uitgaan van andere uitgangspunten.

Wijkteams zijn nieuwe vormen van samenwerking, bestaande uit generalisten. N. de Boer en J. van der Lans stellen hierover: Ben je geen generalist, zorg dan dat je het wordt door samenwerking en van elkaar te leren. Er moeten geen wijkteams ontstaan die zich richten op bepaalde ty-

pen problemen. Het gaat erom in een gebied een team van elkaar versterkende professionals neer te zetten, geënt op de problemen en potenties van een wijk en op de sociale infrastructuur van een buurt en dat allesomvattend aan de slag gaat met zo min mogelijk bureaucratie. Dit vraagt wel een totaal andere structuur dan de bestaande professionele organisaties. Daarom is het van belang dat er nieuwe samenwerkingsverbanden ontstaan. Ook de financiering moet niet gekoppeld zijn aan bepaalde werkvormen en organisaties, maar er moet een wijkfinanciering komen. De gemeente moet sturen op resultaten en niet op aanbod. Met het team moeten binnen de financiële mogelijkheden afspraken worden gemaakt, gericht op de specifieke problemen in de wijk. Het team moet op basis daarvan een grote mate van vrijheid van werken hebben. Gemeente en team moeten samen de resultaten evalueren. Op basis daarvan kunnen desgewenst middelen anders worden ingezet. Op deze wijze behoudt de gemeente de regie maar geeft ze tevens een grote mate van vrijheid. Kortom, ook de gemeente moet wezenlijk anders gaan werken: integraal en minder per afdeling; samen ver-

antwoordelijkheid nemend met de wijkteams; handhavend waar het goed gaat en meedenkend waar het fout gaat.

Op verschillende plaatsen ziet men deze nieuwe wijze van werken zich langzaam ontwikkelen. Vaak gebeurt dat in vormen van coöperaties. Burgers sluiten zich aaneen en vormen nieuwe horizontale organisaties in samenwerking met professionals. Burgers zijn geen cliënten meer maar mede-producenten. Eenvoudige problemen worden onderling opgelost. Meer ingewikkelde problemen worden opgelost met behulp van de professional. Slechts voor een beperkt aantal, zeer ingewikkelde problemen wordt een beroep gedaan op specialisten. Van deze specialisten wordt dan wel verwacht, dat men open staat voor en samen kan werken met de nieuwe structuur. Financiering wordt gebaseerd op resultaat en niet op structuur. De nieuwe Wet maatschappelijke ondersteuning speelt in op deze nieuwe wijze van werken. Het zal echter wel geruime tijd duren voordat dit gemeengoed gaat worden.

■
Bron: N. de Boer en J. van der Lans, Burgerkracht in de wijk; sociale wijkteams en de lokalisering van de verzorgingsstaat, Den Haag, Platform 31, 2013.

OUDEREN OVER ONDERSTEUNING EN ZORG

Onder bovenstaande titel hebben CSO en Zorgbelang Nederland een onderzoek van Pharos gepubliceerd over de vraag wat ouderen onder goede zorg verstaan. Natuurlijk zijn ouderen geen eenduidige groep. Toch komen enkele thema's in het onderzoek duidelijk naar boven: kwaliteit van leven; zelf de regie houden; thuis wonen en zorg dichtbij; problemen voorkomen (preventie en vroegsignalering); duidelijke en toegankelijke informatie; respectvol en vriendelijk bejegend worden; samenwerking en afstemming en betaalbare zorg. Deze aspecten worden verder vertaald naar de vraag hoe partijen (welzijnswerkers, zorgverleners, gemeenten en verzekeraars) moeten handelen om de kwaliteit van ondersteuning en zorg voor ouderen te waarborgen. Het is onmogelijk het rapport kort samen te vatten. We verwijzen daarom naar het rapport zelf. We willen wel enkele kwaliteitscri-

teria aangeven die geformuleerd zijn voor gemeenten. Kwaliteit van leven. De gemeente kent de gezondheidstoestand van ouderen en hun wensen. Haar beleid is gericht op activeren, preventie, een veilige en inspirerende woonomgeving en aangepast vervoer. De gemeente voorkomt isolement, onder meer door dagvoorzieningen. Zelf de regie houden. De gemeente stimuleert eigen regie en maakt inspraak mogelijk. Zij stemt ouderenbeleid af met de ouderen zelf. Zij heeft oog voor grenzen die ouderen stellen aan het beroep dat zij op anderen kunnen doen. Thuis wonen en zorg dichtbij. Om zo lang mogelijk thuis te kunnen wonen, zijn niet alleen welzijn en zorg dicht bij huis, maar ook een goede woning en woonomgeving, wijkvoorzieningen en goed vervoer van belang. De gemeente stimuleert buurtcollectieven. Problemen voorkomen

(preventie en vroegsignalering). Zet samen met de GGD preventieprogramma's op en zorg voor een beweegvriendelijke omgeving. Stimuleert burgerinitiatieven voor een gezonde levensstijl. Signaleer vroeg mogelijke overbelasting van mantelzorgers.

Duidelijke en toegankelijke informatie. De gemeente heeft een laagdrempelig loket en is telefonisch goed bereikbaar. Verspreidt informatie op gangbare plekken. Respectvol en vriendelijk bejegend worden. Legt duidelijk uit wat men van de gemeente kan verwachten. Zorgt dat medewerkers tijd hebben om te luisteren. Voorkom negatieve beeldvorming over ouderen.

Samenhang en afstemming. Stimuleert samenwerking tussen welzijns- en zorgvoorzieningen. De wijkverpleegkundige speelt hierbij een sleutelrol.

Betaalbare zorg. Kent de financiële positie van ouderen en stimuleert gebruik van financiële ondersteuning. Voorkom gaten. Let meer op kwaliteit dan op kosten.

Bron: Ouderen over ondersteuning en zorg; kwaliteitscriteria voor ondersteuning en zorg vanuit ouderenperspectief met extra aandacht voor kwetsbare ouderen, onder wie migrantenouderen, Den Haag, CSO, Zorgbelang Nederland en Pharos, 2013.

Terug-treden-de overheid

De Nederlandse samenleving groeit van een verzorgingsstaat naar een maatschappij met meer eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van de burger. De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling is dan ook van oordeel, dat de overheid moet terugtreden.

Dat lukt alleen als maatschappelijke initiatieven ruimte krij-

gen om publieke voorzieningen naar eigen waarden en inzichten te organiseren. De verhouding tussen overheid en samenleving moet fundamenteel veranderen. Dat betreft zeggenschap, financiering en bestuurlijke verhoudingen. Maatschappelijk initiatief moet inhoudelijk en financieel zeggenschap hebben. Ze kan de organisatie van publieke voorzieningen alleen dan op zich nemen, als zij inhoudelijk en financieel zeggenschap heeft over de manier waarop zij die organisatie vormgeeft. Er moet dan ook een nieuwe wijze van financiering tot stand komen. De overheid moet als verzorgingsstaat meer terugtreden en meer een rechtsstaat worden. De zorgplicht van de overheid moet veranderen van een 'zorgen voor' naar een 'zorgen dat'.

Het ruimte geven aan maatschappelijk initiatief komt echter aarzelend tot stand. Enerzijds is er een breed besef van een vastgelopen verzorgingsstaat en de noodzaak van een terugtrekkende overheid. Anderzijds heeft de overheid er moeite mee zeggenschap los te laten. Meer maatschappelijk initiatief heeft als consequentie, dat er meer verschillen ontstaan rond publieke voorzieningen met

betrekking tot identiteit, omvang, keuzeaanbod en kwaliteit. De overheid moet zich minder met de inhoud van publieke voorzieningen wens te bemoeien en ruimte laten voor maatschappelijke initiatieven. Ze kan wel een aantal eisen stellen rondom deugdelijkheid en minimale standaarden. Ze kan ook een vangnet bieden als er gaten vallen in de aanbiedingen. Gewend aan de verzorgingsstaat zijn burgers voortdurend geneigd een beroep te doen op overheidsvoorzieningen. Men vraagt recht op en gelijkheid van behandeling. Men heeft moeite met uiteenlopende actoren en initiatieven. Maatschappelijke initiatieven vertonen echter een uiteenlopende aanpak en hebben het recht iemand uit te sluiten. Rechtsgelijkheid en rechtszekerheid zullen minder leidende principes zijn.

Een overheid, die een beroep doet op maatschappelijk initiatief, zal consequent moeten blijven en het beleid daarop aanpassen. Ze zal ruimte moeten laten voor zelforganisatie en zeggenschap. Ze zal minder moeten stellen hoe voorzieningen er uit moeten zien. Ze zal ruimte moeten openlaten die burgers op eigen initiatief en op eigen wijze kunnen invullen.

Maatschappelijk initiatief is geen beleidsinstrument van de overheid maar een zelfstandige organisatie van een publieke voorziening. Dit vraagt ook een andere wijze van financieren. Er zijn nu eenmaal basistaken die de overheid wil garanderen voor haar burgers. Er zal echter vaak sprake kunnen zijn van cofinanciering, een combinatie van collectieve en particuliere middelen. Er bestaat geen vanzelfsprekendheid, dat wie betaalt ook bepaalt. Er zal gezocht moeten worden naar nieuwe vormen van financiering.

‘Zorgen dat’ houdt in, dat de overheid nagaat of datgene wat noodzakelijk is, ook werkelijk gebeurt. De overheid gaat monopolies tegen en beschermt de vrijheid van vereniging en het recht uit een gemeenschap of voorziening uit te treden. Ze waarborgt tegen ongewenste vormen van maatschappelijk initiatief en tegen ongewenste vormen van maatschappelijke uitsluiting. De overheid stelt grenzen aan de maatschappelijke vrijheid. De overheid blijft de controlerende bevoegdheid houden maar zoekt samen met het particulier initiatief naar oplossingen. Minder overheid en meer samenleving impliceert meer rechtsstaat. De rechtsstaat

biedt bescherming voor zwakkeren die zichzelf niet weten te red- den of te organiseren.

Bron: Terugtrekken is vooruitzien; maatschappelijke veerkracht in het publieke domein, Den Haag, Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, juni 2013.

Seringenlaan 22
3442 HK
Woerden
0348 – 415995

Telefoon

e-mail

stichting.lois@worldonline.nl

website

www.loisweb.nl

*

Het bestuur van de stichting bestaat uit:

Mr. ing. L. Springeling	voorzitter/redactie
Drs. C.P.G. Tilanus	secretaris/redactie
E.J. Bosman	penningmeester
M.T. Fambach	bestuurslid
Mw. B. van Hes	2e secretaris
Ds. G. de Klein	bestuurslid
G. v.d. Meer	bestuurslid/redactie
Mw. I. Gehner-Ellenberger	bestuurslid
B. Strookman	bestuurslid

*

Donateurs mogen – mits met vermelding – de Nieuwsbrief kopiëren voor hun leden en andere belangstellenden.

Redactie en lay out

Piet Haring

Webmaster

J.A. van Vliet